

דף קמ"ה

המארס את האשה בתולה גובה מאת הגמרא הביאה, שמה ששנינו שהשושבינות מקום שנהגו לא להחזיר אין מחזירין חוזרת לאמצע, זה כשמת ימי המשתה. וצריך להחזיר ואינו יכול לומר תנו לי ואשמח עמו, שמת בסוף ימי המשתה וכבר נתחייב לו. ודין דומה נאמר לגבי ארוס שמת ויש נידון אם להחזיר את כסף הקידושין, או שאומרת תנו לי בעלי ואשמח עמו. ומביאה הגמרא שנחלקו בזה תנאים, ששנינו בברייתא, המארס את האשה בתולה גובה מאתים בתולה, אם מת או גירשה⁴⁵⁷. מקום שנהגו שלא להחזיר קדושין אין מחזירין דברי רבי נתן. רבי יהודה הנשיא אומר, באמת אמרו מקום שנהגו להחזיר מחזירין, מקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירין⁴⁵⁸.

בד"א שחזר הוא מתה היא במקום ולכאורה במה חולקים רבי יהודה הנשיא ותנא שנה' להחז' מחזירים קמא? אלא יש לומר שנחלקו בתנו לי בעלי ואשמח עמו. ויש להשלים את החסר בברייתא ולשנות כך. המארס את האשה בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה, במה דברים אמורים שהוא חוזר בו ורוצה לגרשה, ולכן היא תטול כתובתה מלבד הקדושין⁴⁵⁹. אבל אם מתה במקום שנהגו להחזיר מחזירים, במקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירים⁴⁶⁰. ובא רבי יהודה הנשיא לומר באמת אמרו שבין אם הוא מת ובין אם היא מתה. במקום שנהגו להחזיר מחזירים, במקום שנהגו שלא להחזיר אין מחזירים. והיא אינה יכולה לומר תנו לי בעלי ואשמח עמו.

דוחה הגמרא, שלדברי שניהם היא יכולה לומר תנו לי בעלי ואשמח עמו, ואינה מחזירה את הקדושין. ורבי נתן ורבי יהודה הנשיא נחלקו כשהיא מתה אם קדושין ניתנו לטיבועין שאין המעות חוזרים לו. רבי נתן סבר שקדושין לא ניתנו לטיבועין, ורבי יהודה הנשיא סבר שקדושין לטיבועין ניתנו.

וסבלונות ודאי מקום שואלת הגמרא, הרי שנינו בברייתא בדברי רבי יהודה שנהגו להחזיר מחזירין. הנשיא, מקום שנהגו להחזיר מחזירין ואיך אומרים בדבריו שקידושין לטיבועין ניתנו? עונה הגמרא, שיש לשנות בדברי רבי יהודה הנשיא, וסבלונות ודאי מקום שנהגו להחזיר מחזירין. בתכשיטים ששולח לארוסתו לאחר שקדשה אני מודה לך שהדין תלוי במנהג, אבל קדושין ודאי לטיבועין ניתנו.

457 ובכתב לה מן האירוסין שהיכן שלא כתב לה הוא ספק שלא נפשט בכתובות (דף פט:). רשב"ם.

458 תוס' כתבו שלא גורסים כאן קדושין שלקמן מעמידים את הברייתא בסבלונות. תוס'.

459 והוא הדין אם הוא מת כמו שמפרש והולך. ומשום שהיה צריך לפרש את הטעם של מת הוא משום תנו לי בעלי ואשמח עמו נקט לשון שחזר בו הוא. רשב"ם.

460 ודוקא שמתה היא אבל מת הוא אין מחזירים יכולה היא שתאמר תנו לי בעלי ואשמח עמו. רשב"ם.

קידשה בככר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה דר"מ ובברייתא אחרת שנינו שיש תנאים אחרים שנחלקו במחלוקת תנאים זו אם קידושין לטיבועין ניתנו.

שנינו בברייתא, קידשה בככר כסף⁴⁶¹ בתולה גובה מאתים, תטול מלבד הככר של כסף הקידושין את כתובתה, שני מנים שהם חמישים שקל כמוהר הבתולות, ואלמנה מנה דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר בתולה גובה מאתים ואלמנה מנה ומחזרת לו את השאר⁴⁶². רבי יוסי אומר, קדשה בעשרים נותן לה שלשים חצאין, קדשה בשלשים נותן לה עשרים חצאין.

אין לומר שמדובר כשהיא מתה ולא כשהוא מת ולא באשת ישראל שזינתה ומבררת הגמרא כיצד מדובר. אין לומר שמדובר שהיא מתה ורבי יהודה אמר שהיא מחזירה את השאר מפני שקדושין לא ניתנו לטיבועין, שהרי אין לה כתובה. ואם מדובר כשהוא מת ולכן היא גובה את כתובתה, מדוע לרבי יהודה היא מחזירה לו את השאר, הרי היא יכולה לומר תנו לי בעלי ואשמח עמו. ולא מדובר באשת ישראל שזינתה תחת הארוס ובאה לגבות כתובתה כשבעלה יגרשנה. מפני שאם היא זינתה ברצון אין לה כתובה. ואם מדובר באונס, הרי היא מותרת לו ואם בא לגרשה שלא כדין למה תחזיר לו את השאר?.

ונח' באשת כהן שנאנסה האם וכוין שלא פשעה לא הפסידה כתובתה לדברי הכל לטיבועין ניתנו

אבל בקידושיה יש מחלוקת בקידושין לטיבועין ניתנו. רבי מאיר סבר קדושין לטיבועין ניתנו, ורבי יהודה סבר לאו לטיבועין ניתנו. ורבי יוסי מסופק אם לטיבועין ניתנו או לא. וכסף הקידושין הוא ממון המוטל בספק וחולקים והיא מחזירה לו את החצי או מפחיתה אותו מכתובתה ותטרוף ממנו את מותר כתובתה. ולכן אם קדש אלמנה שכתובתה מנה בעשרים שקלים הוא נותן לה שלשים חצאי שקלים. ואם קדשה בשלשים שקלים הוא נותן לה עשרים חצאי שקלים⁴⁶⁴.

נהרדעא מקום שנהגו מחזירים אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן, בכל מקום שנהגו להחזיר מחזירים, היכן שהאשה מתה, והיא נהרדעא. בשאר בכל, רבה ורב יוסף אמרו שהמוהר, הן המוהר ששולח אחרי הקידושין והן הסבלונות⁴⁶⁵, חוזר במיתת האשה, והקדושין אינם חוזרים במיתת האשה. אמר רב פפא הלכה שביין שאם הוא מת ובין אם היא מתה, אם הוא חוזר בו

461 ככר הוא כ"ה מנים, מנה כ"ה שקלים, שקל ד' דינרים שהם ד' זוזים. רשב"ם.

462 בתולה גובה מאתים מן הככר של קידושין ומחזירה לארוסה את השאר. רשב"ם.

463 כמו שלומדים מ' והיא לא נתפשה" יש אחרת שאע"פ שנתפשה אסורה ואיזו זו אשת כהן. רשב"ם.

464 אם קידש אלמנה בכ' שקלים שהם פ' זוזים צריכה להחזיר לו מ' זוזים מהקידושין וחושבת בכתובתה והוא נותן לה ל' חצאי שקלים שהם ס' זוזו והרי נתקבלה ק' זוזו שהם מנה בכתובתה. קדשה בל' שקלים שהם ק"כ זוז חציים, ס' זוזו תחשוב בכתובתה והוא יתן לה את מ' הזוזים החסרים לה וכ' חצאי שקל הם מ' זוזו. רשב"ם.

465 רשב"ם כתב שמוהר וסבלונות הם שני דברים, והמוהר הוא ממון שמקדים לה בימי האירוסין שיהא כותב בכתובתה כשתנשא לו ולכן נקרא מוהר. רשב"ם.

המזוהר חוזר והקידושין אינם חוזרים. ואם היא חזרה בה אפילו הקידושין חוזרים. אמרימר אמר, הקדושין לא חוזרים, שחוששים שמא יאמרו שהיו קדושי טעות ולכך חזרו, ונמצא שקדושין תופסין באחותה והיא מותרת לו. רב אשי אמר, גיטה מוכיח עליה. ואומרת הגמרא שאין הלכה כרב אשי, שיתכן והיה מי ששמע בהחזרת קדושין, ולא שמע בגט, ולכן הקידושין אינם חוזרים.

ה' דברים נאמרו הגמרא מביאה את מה ששנינו, חמשה דברים נאמרו בשושבינות. בשושבינות (א) נגבית בבית דין, מפני שהיא כמלוה שחייב להחזירו. (ב) וחוזרת בעונתה כשישא אשה ולא קודם. (ג) ואין בה משום רבית, אם הרבה לו בדורון יותר שהרבה בדורון מתוך שמחת ריעות. (ד) ואין השביעית משמטתה, אם עברה שביעית בינתיים. אין קוראים בו "לא יגש"⁴⁶⁶, מפני שאינו יכול לדחוק בבית דין בשביעית שהרי לא הגיע זמנו עד שהוא ישא אשה. (ה) ואין בכור נוטל פי שנים שחוזרת לאמצע, מפני שהוא 'ראוי' ואין הבכור נוטל בראוי כבמוחזק⁴⁶⁷.

אמר רב כהנא, הכלל של שושבינות הוא שאם מי שעליו להחזיר שושבינות היה בעיר כשושבינו שנשא אשה ולא בא לשמחתו היה לו לבא, והשושבינות נגבית בב"ד. שמע שהיו משמיעים בה קול לבא לשמוח עם החתן, היה לו לבא. לא שמע, היה לו להודיעו. וכיון שלא הודיעו, יש לו עליו תרעומות אבל הוא צריך לשלם.

צריך לנכות זוז עד ד' יפחתו ב' מכאן ואלך כ"א כחשיבותו ועד כמה צריך לנכות את דמי אכילתו, שהרי לא אכל עמו? אמר אב"י נהגו בני גננא עד זוז, כיון שהיה אוכל בזוז ולכן פוחת מדמי שושבינותו זוז. עד ארבעה, אם נתחייב ארבעה זוזים משושבינותו משלם מחצה. כיון שהיו ארבעה רגילים להאכיל את מי שמביא ארבעה בריוח עד שני זוזים, וכיון שלא אכל יפחות שני זוזים מן הארבעה. מכאן ואילך, יפחתו לו מדמי שושבינותו לפי מה שהוא חשוב ומביא הרבה ורגילים לכבדו במיני מעדנים, כפי מה שהיה אוכל.

עשה עמו בפומבי תנו רבנן, עשה עמו בגלוי שמחה מפורסמת, וזה שחזר ונשא יכול לומר לו בפומבי⁴⁶⁸ אשה בקש לעשות חופתו בצנעה⁴⁶⁹ יכול לומר לו בפומבי אעשה עמך כדרך שעשית עמי⁴⁶⁹. עשה עמו בבתולה ובקש לעשות עמו באלמנה, יכול לומר לו בבתולה אעשה עמך כדרך שעשית עמי. עשה עמו בשניה ובקש לעשות עמו בראשונה, יכול לומר לו אעשה עמך לכשתשא אשה אחרת. עשה

466 ר"ת הביא ראיה כלישנא בתרא במכות שהמלוה את חבירו לעשר שנים אין שביעית משמטתו, ואע"ג שבא לידי לא יגוש עכשיו אין קורין בו לא יגוש. ור"י כתב ששושבינות אינה דומה למלוה שמא לעולם לא יבא לידי לא יגוש. תוס'.

467 ואפילו למ"ד שמלוה אינה ראוי שושבינות היא ראוי שמא לא יפרע לו לעולם. תוס'.

468 או לפי שעת צרה היא או שרוצה לצמצם סעודתו ואינו חושש להרבות אוכלין. רשב"ם.

469 אני חפץ בשמחה יתירה כמו שעשית לך וכן כל אלו שמפרש והולך. רשב"ם.

עמו באחת ובקש לעשות עמו בשתים⁴⁷⁰, יכול לומר לו אעשה עמך באחת כדרך שעשית עמי.

עתיר נכסים עתיר פומבי זה בעל הגדה
עתיר סלעים עתיר תקוע בעל פלפול

תנו רבנן, עתיר נכסין עתיר פומבי, עשיר משדות וכרמים וזיתים הנראים לבריות וגם עתיר מעושר הגלוי⁴⁷¹ זהו בעל אגדה, שדורש בכל מקום ברבים בבתי משתאות שדורש ליום טוב והכל נאספים לשמוע אותו⁴⁷². עתיר סלעים עתיר תקוע, שולחני שמשתכר תמיד במטבעות, שיש לו בתים הרבה ומשתכר בהם תדיר⁴⁷³ זהו בעל פלפול. עתיר משח עתיר כמס, עשיר בדבר המדוד כתבואה שאין משתכרים בה תדיר אלא מכניסים אותה לאוצר ובעת מכירה ימכרנה וישתכר, זהו בעל שמועות יודע הלכות ואת דברי האמוראים ולכשיגיע עת הוראה יגלה שמועותיו. הכל צריכין למרי חטיא גמרא, סוגיית גמרא ותרוצי המשניות והברייתות⁴⁷⁴.

”כל ימי עני רעים” זה בעל גמרא דרש רבי זירא בשם רב את הכתוב במשלי ”כָּל וטוב לב משתה תמיד זה בעל משנה
יְמֵי עֲנֵי רָעִים” זה בעל גמרא, שממית עצמו לכוון להלכות ולתרוץ. ”וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד”. זה בעל משנה. רבא אמר להיפך ”כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים” זה בעל משנה שאינו יכול להורות הלכה מתוך משנתו, ואינו יכול לתרוץ כשהמשניות חולקות זו על זו. ”וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד”, זה בעל הגמרא שיודע את המשניות על עיקרם ובקי בטעמיהם, ויש בידו כח להורות הלכה למעשה. וזה שאמר רב משרשיא משם רבא על הכתוב בקהלת: ”מְסִיעַ אֲבָנִים יַעֲצֵב בָּהֶם” זה בעל משנה ששונה משניות כל היום ואין לו אלא צער שמתקשה בטעמיהן ואינו יודע לפרש. ”בּוֹקֵעַ עֲצִים יִסְכֵּן בָּם”⁴⁷⁵ אלו בעלי גמרא.

רח"א מי שיש לו אשה רעה ומי שיש לו אשה טובה
רבי חנינא אמר ”כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים” זה אדם שיש לו אשה רעה, ”וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד” זה אדם שיש לו אשה טובה. רבי ינאי אמר ”כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים” זה איסטניס, ”וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד” זה שדעתו יפה, שסובל הכל ושום לכלוך ודבר מיאוס אינו מזיק לו. רבי יוחנן אמר ”כָּל יְמֵי עֲנֵי רָעִים” זה רחמן, זה רחמן שלבו בוכה תדיר על מאורעות שרואה. ”וְטוֹב לֵב מְשִׁתָּה תְּמִיד” זה אכזרי. ורבי יהושע בן לוי אמר ”כָּל יְמֵי עֲנֵי

470 פי' שיפרע לו בשתי נשים בכל אחת חצי, שרוצה לישא זו אחר זו. יכול לומר באחת אני עושה עמך כדרך שעשית עמי ולא אטרח בשתים והר"ר יצחק בר מרדכי פירש שגורסים להפך עשה עמו בשושבינות בשתי נשים ובקש שיעשה עמו באשה אחת יכול לומר לו כשתשא אשה אחרת אביא לך. בשתים פי' ולא אתן לך הכל בזאת האשה אבל גירסת הספרים מתיישבת היטב כמה שפירשנו. תוס'.

471 כגון רוב בהמות שהכל יודעים בהן.

472 ויש לו קול חכמה ובה להשמיענו שמתוך שאין אגדות צריכות עיון יכול לדרוש בכל מקום. רשב"ם.

473 ונקרא עתיר תקוע על שם "ויעקב תקע את אהלו". ולי נראה ככמה שא' במנחות תקוע אלפא לשמן, עיר היא ומשם היו מביאים שמן למנחות. ודימה את הפלפול למטבעות ולשמן על שם שמרויה יום יום תדיר בפלפולו טעמים הרבה כשאר המטבעות וטעמי השמן שמביאין מתקוע. רשב"ם.

474 וזהו עיקר הגמרא שללא הגמרא אין למדין הלכה מתוך משנה כמה שא'התנאים מבלי עולם. רשב"ם.

475 לשון תמימות כמו ותהי למלך סוכנת) כלומר שנהנה מהן. רשב"ם.

רְעִים” זה שדעתו קצרה, עצרן וקפדן שעינו רעה בשלו ובשל אחרים. “וְטוֹב לֵב מִשְׁתָּה תְּמִיד” זה שדעתו רחבה. אמר רבי יהושע בן לוי על הכתוב: “כָּל יְמֵי עֲנִי רְעִים”, והרי יש שבתות וימים טובים שיש לו מנות ומזונות שהיו מחלקים לעניים מערב שבת לערב שבת? אלא יש לומר כמה שאמר שמואל ששנוי וסת, שהעני שאוכל פת חריבה בכל ימות החול ובשבת אוכל בשר הוא תחלת חולי מעיים.

כתוב בספר בן סירא על מה ששלמה המלך אומר בספר משלי “כָּל יְמֵי עֲנִי רְעִים” אבל בלילות יש לו מנוחה. ובן סירא אומר שאף לילות אין לו מנוחה, כי בשפל גגים גגו ממטר גגים לגגו⁴⁷⁶, ברום הרים כרמו מעפר כרמו לכרמים⁴⁷⁷.

476 ונמצא שהדלף טורדו ביום סגריר. רשב"ם.

477 והזבל שהביא לכרמו נשפך לכרמים אחרים שהוא במקום רעוע בהרים ובסלעים במקום שאין עשיר חפץ בו נופל בכרמים של עשירים שהם במקום טוב ומדרון. רשב"ם

